

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Кафедра реставрації та експертизи творів мистецтва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКАР

2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ЕКСПЕРТИЗА ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

рівень вищої освіти перший(бакалаврський)
перший(бакалаврський) / другий (магістерський) / третій (освітньо-науковий)

галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

спеціальність В4 Образотворче мистецтво та реставрація

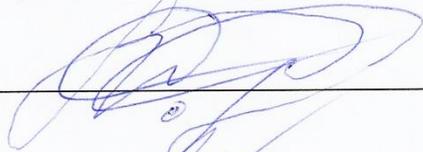
спеціалізація В4.02 Реставрація

освітня програма Реставрація та експертиза творів мистецтва

факультет Образотворче мистецтво

Робоча програма навчальної дисципліни Експертиза творів мистецтв для здобувачів вищої освіти 1-4 курсу першого (бакалаврського) рівня ОПП Реставрація та експертиза творів мистецтва.

Розробники:

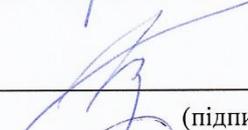

Анатолій ДОЛУДА

Костянтин ЖЕРНОКЛЬОВ

Робоча програма розроблена кафедрою реставрації та експертизи творів мистецтва та затверджена протокол від «27» серпня 2025 року № 23

Завідувач кафедри

Вячеслав ШУЛІКА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

Гарант освітньої програми

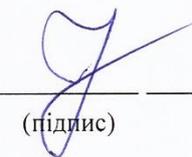
Наталя АНТОНЕНКОВА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

УЗГОДЖЕНО

Декан ОМ факультету

Ольга ІВАЩЕНКО

(підпис)

(ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою ХДАДМ

Протокол від «27» серпня 20 25 року № 25-04

АНОТАЦІЯ

до навчальної дисципліни «Експертиза творів мистецтва»

Дисципліна «Експертиза творів мистецтва» відноситься до нормативних навчальних дисциплін циклу професійної підготовки.

На 1 курсі – вивчення студентами сучасних методів досліджень творів мистецтва, які базуються на основах фізичної і прикладної оптики та відомих як неруйнуючі методи досліджень творів мистецтва. Практичний курс дисципліни має на меті опанування студентами практичних навичок і прийомів проведення досліджень творів мистецтва за допомогою технічних засобів та устаткування. Теоретичний курс дисципліни знайомить студентів з історією розвитку методів дослідження творів мистецтва та методологією їх проведення.

На 2 курсі – вивчення консерваційних матеріалів та основ консервації пам'яток з дерева, тканини, шкіри, металу то що.

На 3 курсі – вивчення основ антикварної справи.

На 4 курсі – основи матеріалознавства та спец біології.

Навчальним планом підготовки бакалаврів денної форми навчання, викладання «Експертизи творів мистецтва» передбачено у 1,3,6,7 семестрах в обсязі 16 кредитів ECTS (480 годин).

ANNOTATION

to the academic discipline “*Artworks Expertise*”

The discipline “*Artworks Expertise*” belongs to the compulsory subjects within the cycle of professional training.

In the 1st year – students study modern methods of art examination based on the principles of physical and applied optics, known as non-destructive methods of art investigation. The practical component of the course aims to develop students’ practical skills and techniques for conducting art research using technical instruments and equipment. The theoretical part introduces students to the history of the development of art examination methods and the methodology of their application.

In the 2nd year – students study conservation materials and the basics of conserving wooden, textile, leather, metal, and other types of cultural heritage objects.

In the 3rd year – students study the fundamentals of the antique trade.

In the 4th year – students study the basics of materials science and special biology.

According to the curriculum for full-time bachelor’s degree students, the teaching of “*Artworks Expertise*” is provided in the 1st, 3rd, 6th, and 7th semesters, totaling **16 ECTS credits (480 hours)**.

I. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ «ЕКСПЕРТИЗА ТВОРІВ МИСТЕЦТВА»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів ECTS 16	Галузь знань <i>02 «Культура і мистецтво»</i>	Нормативна 1-4 курси	
Модулів – 8	Спеціальність <i>023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»</i>	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин 480		1-4-й	
		Семестри	
		1,3,5,7	
Тижневих годин для денної форми навчання: 1 семестр: 4 3 семестр: 4 5 семестр: 3 7 семестр: 5 Денна форма навчання: аудиторних – 240; самостійної роботи студента –240	ОПП <i>Реставрація та експертиза творів мистецтва</i>	Лекції	
		1-4 курси: – 105	
	рівень вищої освіти перший(бакалаврський)	Практичні	
		1-4 курси: 135 год.	
		Аудиторні	
		1-4 курси: 240 год.	
		Самостійна робота	
		1-4 курси: 240 год.	
		Вид контролю: <i>залік</i>	

Примітка:

співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 1-4 курс: 50% / 50%;

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ дисципліни «Експертиза творів мистецтва»

Головна мета дисципліни «Експертиза творів мистецтва» полягає у наданні студентам базових знань щодо сучасних методів досліджень творів мистецтва, які базуються на основах фізичної і прикладної оптики та відомих як неруйнуючі методи досліджень творів мистецтва при проведенні мистецтвознавчих експертиз, також основи матеріалознавства, основ консервації та спец біології.

Завдання курсу є навчання студентів теоретичним і практичним навичкам, які необхідні при роботі в галузі, що оперує культурними цінностями.

На лекційних і практичних заняттях студенти набувають знання та розуміння процесів дослідження мистецьких творів, здійснювати експертизу художніх творів та обґрунтовувати (за потребою) вибір методики їхньої реставрації; здатність аналізувати наукові питання, виявляти та формулювати наукові проблеми в межах історичного та теоретичного дискурсів образотворчого та декоративного мистецтва, сфери реставрації та атрибуції творів мистецтва з можливістю подальшого втілення результатів роботи у наукове середовище.

Загальні компетентності:

– ЗК2 Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

– ЗК5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

– ЗК6 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

– ЗК7 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

– ЗК8 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності:

– СК1 Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

– СК2 Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

– СК5 Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

– СК6 Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

– СК8 Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.

– СК9 Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

– СК11 Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

За результатами вивчення курсу «Експертиза творів мистецтва» студент повинен отримати наступні результати навчання:

– ПРН2 Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

– ПРН3 Формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.

- ПРН4 Орієнтуватися в розмаїтті сучасних програмних та апаратних засобів, використовувати знання і навички роботи з фаховим комп'ютерним забезпеченням (за спеціалізаціями).
- ПРН5 Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.
- ПРН8 Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.
- ПРН9 Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.
- ПРН10 Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).
- ПРН11 Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.
- ПРН15 Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

Вимоги до знань, умінь та навичок

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- Основні положення променевої оптики та вплив випромінювання різного діапазону довжини хвиль на твори мистецтва
- Устрій, різновиди та правила роботи з дослідницьким устаткуванням –мікроскопами, джерелами ультрафіолетового, інфрачервоного та рентгенівського діапазону довжини хвиль;
- Основні правила та вимоги при проведенні фотофіксації творів мистецтва;
- Історія розвитку методів дослідження творів мистецтва;
- Об'єктивні та суб'єктивні методи дослідження та їх роль в атрибуції творів;
- Законодавство України про антикваріат, його особливості та співставлення зі світовою практикою. Закон України «Про вивезення ввезення та повернення культурних цінностей».
- Класифікацію, різновиди і вживання матеріалів в мистецтві та реставраційній практиці предметів художньої та матеріальної культури.
- Властивості речовин і матеріалів які використовують для створення творів мистецтв. Сутність основних технологічних прийомів які застосовують під час консервації і реставрації творів мистецтв;

уміти:

- володіти методикою проведення експертизи творів живопису та визначати стан і ознак несправжності (фальшування, підробок) творів живопису;
- володіти методологією проведення експертизи творів із скла та порцеляни з визначенням ознак несправжності (фальшування, підробок) творів;
- володіти методами дослідження, консервації, реставрації та зберігання творів з дорогоцінних металів.
- володіти методикою дослідження художніх виробів з чорних металів.
- проводити базові дослідження для характеристики стану твору мистецтва, визначати види ушкоджень, способи очищення поверхні творів мистецтва;

мати навички:

- Складати протокол експертного дослідження творів мистецтва;

- Робити висновки з результатів дослідження творів мистецтва.
- роботи з лабораторним обладнанням для проведення роботи із підготовки речовин і матеріалів для проведення консервації і реставрації творів мистецтва.

ІІІ. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ЕКСПЕРТИЗА ТВОРІВ МИСТЕЦТВА» 1 КУРС, 1 СЕМЕСТР

1МОДУЛЬ

Тема 1. Світло та його властивості. Основні укладення променевої оптики. Розподіл електромагнітних хвиль за довжиною хвиль Вплив випромінювання різного діапазону довжини хвиль на твори мистецтва.

Тема 2. Оптичні інструменти. Світлофільтри. Джерела видимого спектру. Мікроскопи, устрій та різновиди. Методи і практика мікроскопічних досліджень. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва за допомогою мікроскопа.

Тема 3. Ультрафіолетовий діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в ультрафіолетовому випромінюванні. Люмінесцентне дослідження. Фосфоресценція та флуоресценція. Фотофіксація творів в ультрафіолетових променях. Джерела та прилади для дослідження в ультрафіолетовому діапазоні довжини хвиль. Техніка безпеки при роботі з джерелами ультрафіолетових променів. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в ультрафіолетових променях.

Тема 4. Інфрачервоний діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в інфрачервоному випромінюванні. Джерела та прилади для дослідження в інфрачервоному діапазоні довжини хвиль. Техніка безпеки при роботі з джерелами інфрачервоних променів. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в інфрачервоних променях. Фотографування та візуальне спостереження творів в інфрачервоних променях. Матеріали та обладнання. Інфрачервона рефлексграфія. Робота з приладами “Інфрам” та ПНВ.

2МОДУЛЬ

Тема 5. Рентгенівський діапазон електромагнітного випромінювання, його властивості та принципи його утворення. Обладнання лабораторій для рентгенографічних досліджень. Рентгенографічні дослідження. Основний метод рентгенографії. Компенсатографія. Методи кутової та стерео рентгенографії. Пошарова контактна рентгенографія. Фотоелектронографія. Використання методів рентгенографії в проведенні досліджень та атрибуції творів мистецтва. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в рентгенівських променях.

Тема 6. Роль неруйнуючих методів дослідження творів мистецтва для визначення їх стану збереження та складання плану реставраційних заходів. Фотофіксація як метод дослідження творів мистецтва. Основні правила та вимоги при проведенні фотофіксації творів мистецтва.

Тема 7. Методологія проведення експертизи творів живопису, графіки, скульптури, творів декоративно-ужиткового мистецтва з металу, скла порцеляни та інше.

Тема 8. Історія розвитку методів дослідження творів мистецтва. Комплексне дослідження творів мистецтва. Об’єктивні та суб’єктивні методи дослідження та їх роль в атрибуції творів. Помилки та їх причини при використанні об’єктивних методів дослідження творів мистецтва.

2 КУРС, 3 СЕМЕСТР

1 МОДУЛЬ

Тема 1. Консерваційні та реставраційні матеріали, технологія їх застосування.

Тема 2. Вироби з деревини, основи консервації і реставрації.

Тема 3. Вироби з паперу, основи консервації і реставрації.

Тема 4. Вироби з тканини, основи консервації і реставрації.

Тема 5. Вироби зі шкіри, основи консервації і реставрації.

2 МОДУЛЬ

Тема 6. Вироби зі скла, основи консервації і реставрації.

Тема 7. Вироби з кераміки, основи консервації і реставрації.

Тема 8. Вироби з каменю і гіпсу, основи консервації і реставрації.

Тема 9. Вироби з металів і сплавів, основи консервації і реставрації.

3.КУРС, 5 СЕМЕСТР

1МОДУЛЬ

Тема 1. Поняття антикваріату та його місце в сучасному суспільстві: естетична та комерційна складові. Вплив часу та умов побутування на стан творів мистецтва. Види та причини руйнувань творів живопису, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва. Реставрація та консервація як засоби

Тема 2. Історія розвитку методів дослідження творів мистецтва. Комплексне дослідження творів мистецтва збереження та попередження втрат творів мистецтва.

Тема 3. Періоди активного переміщення антикваріату на теренах СНД

Тема 4. Законодавство України про антикваріат, його особливості та співставлення зі світовою практикою. Закон України «Про вивезення ввезення та повернення культурних цінностей».

Тема 5. Класифікація, різновиди та вживання матеріалів в мистецтві та реставраційній практиці предметів художньої та матеріальної культури.

Тема 6. Чорні метали в мистецтві. Класифікація, властивості. Технологічні методи художньої обробки

Тема 7. Методика дослідження художніх виробів з чорних металів та живопису на основі з чорних металів. Ознаки несправжності (фальшованих) творів з чорних металів, заснованих на їх хімічних, фізичних та технологічних властивостях

Тема 8. Методи дослідження, консервації, реставрації та зберігання творів з дорогоцінних металів.

Тема 9. Ознаки несправжності (фальшованих) творів з дорогоцінних металів, заснованих на їх хімічних, фізичних та технологічних властивостях

Тема 10. Методологія проведення експертизи творів живопису. Ознаки несправжності (фальшованих) творів живопису

Тема 11. Методологія проведення експертизи творів із скла та порцеляни Ознаки несправжності (фальшованих) творів порцеляни

Тема 12. Вартість предмета антикваріату – визначення, види, термінологія. Антикваріат як товар.

Тема 13. Роль неруйнуючих методів дослідження творів мистецтва для визначення їх стану збереження та атрибуції.

Тема 14. Історія складання відомих зібрань антикваріату в Україні та види колекцій. Колекціонери – акумулятори культурних цінностей. Меценатство та збирання – їх роль в економічному та духовному розвитку народу

4.КУРС, 7 СЕМЕСТР

1 МОДУЛЬ

- Тема 1.** Дослідження творів мистецтв.
Тема 2. Ідентифікації пігментів фарбового шару.
Тема 3. Полімінеральні земляні пігменти.
Тема 4. Білі та сині пігменти.
Тема 5. Червоні та зелені пігменти.
Тема 6. Жовті та коричневі пігменти.
Тема 7. Фіолетові та чорні пігменти.
Тема 8. Металеві пігменти та зв'язуючі фарбового шару.

2 МОДУЛЬ

- Тема 9.** Будова клітини. Класифікація живих організмів.
Тема 10. Основи фізіології живих організмів.
Тема 11. Систематика, морфологія, розмноження мікроскопічних грибів.
Тема 12. Характеристика основних родин мікроміцетів.
Тема 13. Основи морфології фізіології і систематики комах.
Тема 14. Характеристика основних видів комах шкідників творів мистецтв.
Тема 15. Способи і засоби боротьби із пошкодженнями творів мистецтв біологічної природи.

IV. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1 СЕМЕСТР

Назви змістових модулів і тем	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			
	Денна форма			
	УСЬОГО	у тому числі		
лекцій		практ.	сам.р.	
МОДУЛЬ 1				
Тема 1. Світло та його властивості. Основні укладення променевої оптики. Розподіл електромагнітних хвиль за довжиною хвиль. Вплив випромінювання різного діапазону довжини хвиль на твори мистецтва.	10	5	-	5
Тема 2. Оптичні інструменти. Світлофільтри. Джерела видимого спектру. Мікроскопи, устрій та різновиди. Методи і практика мікроскопічних досліджень. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва за допомогою мікроскопа.	18	4	5	9
Тема 3. Ультрафіолетовий діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в ультрафіолетовому випромінюванні. Люмінесцентне дослідження. Фосфоресценція та флуоресценція. Фотофіксація творів в ультрафіолетових променях. Джерела та прилади для дослідження в ультрафіолетовому діапазоні довжини хвиль. Техніка безпеки при роботі з джерелами ультрафіолетових променів. Інформативність досліджень та обробка даних	16	3	5	8

при дослідженні творів мистецтва в ультрафіолетових променях.				
Тема 4. Інфрачервоний діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в інфрачервоному випромінюванні. Джерела та прилади для дослідження в інфрачервоному діапазоні довжини хвиль. Техніка безпеки при роботі з джерелами інфрачервоних променів. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в інфрачервоних променях. Фотографування та візуальне спостереження творів в інфрачервоних променях. Матеріали та обладнання. Інфрачервона рефлексографія. Робота з приладами “Інфрам” та ПНВ.	16	3	5	8
Разом за МОДУЛЕМ 1	60	15	15	30
МОДУЛЬ 2				
Тема 5. Рентгенівський діапазон електромагнітного випромінювання, його властивості та принципи його утворення. Обладнання лабораторій для рентгенографічних досліджень. Рентгенографічні дослідження. Основний метод рентгенографії. Компенсатографія . Методи кутової та стерео рентгенографії. Пошарова контактна рентгенографія. Фотоелектронографія. Використання методів рентгенографії в проведенні досліджень та атрибуції творів мистецтва. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в рентгенівських променях.	16	3	5	8
Тема 6. Роль неруйнуючих методів дослідження творів мистецтва для визначення їх стану збереження та складання плану реставраційних заходів. Фотофіксація як метод дослідження творів мистецтва. Основні правила та вимоги при проведенні фотофіксації творів мистецтва.	16	3	5	8
Тема 7. Методологія проведення експертизи творів живопису, графіки, скульптури, творів декоративно-ужиткового мистецтва з металу, скла порцеляни та інше.	18	4	5	9
Тема 8. Історія розвитку методів дослідження творів мистецтва. Комплексне дослідження творів мистецтва. Об’єктивні та суб’єктивні методи дослідження та їх роль в атрибуції творів. Помилки та їх причини при використанні	10	5	-	5

об'єктивних методів дослідження творів мистецтва.				
Разом <i>за МОДУЛЕМ 2</i>	60	15	15	30
<i>УСЬОГО ГОДИН за семестр:</i>	120	30	30	60

2 курс 3 СЕМЕСТР

Назви змістових модулів і тем	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			
	УСЬОГО	лекції	практичн і заняття	самостійн а робота
	1 МОДУЛЬ			
Тема 1. Консерваційні та реставраційні матеріали, технологія їх застосування.	40	10	10	20
Тема 2. Вироби з деревини, основи консервації і реставрації.	8	2	2	4
Тема 3. Вироби з паперу, основи консервації і реставрації.	8	2	2	4
Тема 4. Вироби з тканини, основи консервації і реставрації.	8	2	2	4
Тема 5. Вироби зі шкіри, основи консервації і реставрації.	8	2	2	4
Разом за МОДУЛЕМ 1	72	18	18	36
	МОДУЛЬ 2			
Тема 6. Вироби зі скла, основи консервації і реставрації.	8	2	2	4
Тема 7. Вироби з кераміки, основи консервації і реставрації.	8	2	2	4
Тема 8. Вироби з каменю і гіпсу, основи консервації і реставрації.	16	4	4	8
Тема 9. Вироби з металів і сплавів, основи консервації і реставрації.	16	4	4	8
Разом за МОДУЛЕМ 2	48	12	12	24
<i>ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ЧАСУ</i>	120	30	30	60

3 КУРС, 6. СЕМЕСТР

Назви змістових модулів і тем	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			
	Денна форма			
	УСЬОГО	у тому числі		
лекцій		практ.	сам.р.	
Тема 1. Поняття антикваріату та його місце в сучасному суспільстві: естетична та комерційна складові. Вплив часу та умов	4	2	-	2

побутування на стан творів мистецтва. Види та причини руйнувань творів живопису, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва. Реставрація та консервація як засоби збереження				
Тема 2. Історія розвитку методів дослідження творів мистецтва. Комплексне дослідження творів мистецтва збереження та попередження втрат творів мистецтва.	4	2	-	2
Тема 3. Періоди активного переміщення антикваріату на теренах СНД	4	2	-	2
Тема 4. Законодавство України про антикваріат, його особливості та співставлення зі світовою практикою. Закон України «Про вивезення ввезення та повернення культурних цінностей».	10		3	7
Тема 5. Класифікація, різновиди та вживання матеріалів в мистецтві та реставраційній практиці предметів художньої та матеріальної культури.	4	2	-	2
Тема 6. Чорні метали в мистецтві. Класифікація, властивості. Технологічні методи художньої обробки	4	2	-	2
Тема 7. Методика дослідження художніх виробів з чорних металів та живопису на основі з чорних металів. Ознаки несправжності (фальшованих) творів з чорних металів, заснованих на їх хімічних, фізичних та технологічних властивостях	15		10	5
Разом за МОДУЛЕМ 3	45	10	13	22
Тема 8. Методи дослідження, консервації, реставрації та зберігання творів з дорогоцінних металів.	9	2	2	5
Тема 9. Ознаки несправжності (фальшованих) творів з дорогоцінних металів, заснованих на їх хімічних, фізичних та технологічних властивостях	9	2	2	5
Тема 10. Методологія проведення експертизи творів живопису. Ознаки несправжності (фальшованих) творів живопису	9		4	5
Тема 11. Методологія проведення експертизи творів із скла та порцеляни Ознаки несправжності (фальшованих) творів порцеляни	4		2	2

Тема 12. Вартість предмета антикваріату – визначення, види, термінологія. Антикваріат як товар.	7	2	2	3
Тема 13. Роль неруйнуючих методів дослідження творів мистецтва для визначення їх стану збереження та атрибуції.	4	2	-	2
Тема 14. Історія складання відомих зібрань антикваріату в Україні та види колекцій. Колекціонери – акумулятори культурних цінностей. Меценатство та збирання – їх роль в економічному та духовному розвитку народу	3	2	-	1
Разом <i>за МОДУЛЕМ 4</i>	45	10	12	23
<i>УСЬОГО ГОДИН за семестр:</i>	90	20	25	45

4 курс. 7 СЕМЕСТР

Назви змістових модулів і тем	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			
	УСЬОГО	лекції	практичні заняття	самостійна робота
1 МОДУЛЬ				
Тема 1. Дослідження творів мистецтв.	10	2	3	5
Тема 2. Ідентифікації пігментів фарбового шару.	10	2	3	5
Тема 3. Полімінеральні земляні пігменти.	10	2	3	5
Тема 4. Білі та сині пігменти.	10	2	3	5
Тема 5. Червоні та зелені пігменти.	10	2	3	5
Тема 6. Жовті та коричневі пігменти.	10	2	3	5
Тема 7. Фіолетові та чорні пігменти.	10	2	3	5
Тема 8. Металеві пігменти та зв'язуючі фарбового шару.	10	2	3	5
Разом за МОДУЛЕМ 1	80	16	24	40
МОДУЛЬ 2				
Тема 9. Будова клітини. Класифікація живих організмів.	10	2	3	5
Тема 10. Основи фізіології живих організмів.	10	2	3	5
Тема 11. Систематика, морфологія, розмноження мікроскопічних грибів.	10	2	3	5
Тема 12. Характеристика основних родин мікроміцетів.	10	2	3	5
Тема 13. Основи морфології фізіології і систематики комах.	10	2	3	5
Тема 14. Характеристика основних видів комах шкідників творів мистецтв.	10	2	3	5

Тема 15. Способи і засоби боротьби із пошкодженнями творів мистецтв біологічної природи.	10	2	3	5
Разом за МОДУЛЕМ 2	70	14	21	35
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ЧАСУ	150	30	45	75

V. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Програмою не передбачається проведення семінарських занять

VI. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин:
1 курс 1 СЕМЕСТР		
1.	Тема 2. Виконання досліджень творів в мікроскопі	5
2.	Тема 3. та обробка даних при дослідженні творів мистецтва за допомогою мікроскопа	5
3.	Тема 4. Фотофіксація творів в ультрафіолетових променях	5
4.	Тема 5. Дослідження творів в інфрачервоному випромінюванні	5
5	Тема 6. Дослідження творів в рентгенівському діапазоні електромагнітного випромінювання	5
6	Тема 7. Проведенні фотофіксації творів мистецтва в видимому діапазоні довжини електромагнітних хвиль	5
	Загальна кількість практичних годин за семестр	30
2 курс 3 СЕМЕСТР		
1.	Властивості сучасних консерваційних і реставраційних матеріалів.	2
2.	Особливості використання розчинників в роботі реставратора.	2
3.	Властивості окремих представників основних груп пігментів.	2
4.	Властивості органічних адгезивних матеріалів.	2
5.	Властивості неорганічних адгезивних матеріалів.	2
6.	Визначення видів деревини. Реставрація виробів з деревини.	2
7.	Реставрації виробів з паперу.	2
8.	Реставрації виробів з тканин.	2
9.	Реставрації виробів зі шкіри.	2
10	Реставрації виробів зі скла	2
11	Реставрація керамічних виробів.	2
12	Реставрація виробів з каменю.	2

13	Реставрація виробів з гіпсу.	2
14	Реставрація металів і сплавів.	2
15	Дослідження властивостей металів і сплавів.	2
	Загальна кількість практичних годин за семестр	30
3 курс 5 СЕМЕСТР		
1	Тема 4. Дослідження творів мистецтва на предмет належності їх до кудьтурних цінностей згідно закону України «Про вивезення ввезення та повернення культурних цінностей»	3
.2	Тема 7. Опанування методики дослідження художніх виробів з чорних металів та живопису на основі з чорних металів.	12
.3	Тема 8. Дослідження творів з дорогоцінних металів.	8
4	Тема 9. Визначення ознак несправжності (фальшованих) творів з дорогоцінних металів	8
5	Тема 10. Визначення ознак несправжності (фальшованих) творів живопису	8
6	Тема 11. Проведення експертизи творів із скла та порцеляни	4
7	Тема 12. Визначення вартості предмета антикваріату.	2
	Загальна кількість практичних годин за семестр	45
4 курс 7 СЕМЕСТР		
1.	Відбір зразків основи, ґрунту, фарбового шару.	3
2.	Дослідження мономінеральних неорганічних пігментів.	3
3.	Дослідження природних полімінеральних земляних пігментів.	3
4.	Дослідження білих та синіх пігментів.	3
5.	Дослідження червоних та зелених пігментів.	3
6.	Дослідження жовтих та коричневих пігментів.	3
7.	Дослідження фіолетових та чорних пігментів.	3
8.	Дослідження металевих пігментів та зв'язуючих. фарбового шару	3
9.	Ознайомлення із мікроскопічною технікою, визначення розмірів мікроорганізмів.	3
10	Способи дослідження живих об'єктів, мікроскопія живих організмів.	3

11	Поживні середовища: різновиди, підбір поживних середовищ, їх приготування та зберігання. Вирощування культури мікроорганізмів на поживному середовищі.	3
12	Дослідження мікрофлори повітря.	3
13	Дослідження морфології комах.	3
14	Дослідження морфології основних груп комах шкідників.	3
15	Дослідження дії фунгіцидних препаратів на культуру мікроміцетів	3
Загальна кількість практичних годин за семестр		45

VII. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Програмою не передбачається проведення лабораторних занять

VIII. САМОСТІЙНА РОБОТА

У 1-7 навчальних семестрах на самостійну роботу студентів відводиться 50 % часу. Робоча програма з дисципліни «Експертиза творів мистецтва» не передбачає додаткових практичних завдань для самостійної роботи студентів. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни в контексті власного наукового дослідження Самостійна робота студентів має бути спрямованою на вивчення та засвоєння лекційного матеріалу.

IX. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Програмою не передбачається практичних індивідуальних завдань для кожного студента.

X. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основною формою опанування курсу «Експертиза творів мистецтва» є напрацювання практичних навичок, отриманих на аудиторних заняттях та засвоєння теоретичного матеріалу. Теми розкриваються шляхом проведення лекційних та практичних занять. Самостійна робота здобувача спрямована на закріплення практичних умінь і навичок та розширення обсягу навчальних тем. Зміст самостійної роботи полягає у пошуку додаткової інформації її аналіз, формулювання запитань з проблемних питань за темами дисципліни в контексті власної практичної професійної діяльності.

XI. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено *рубіжні етапи контролю* у формі поточних опитувань в письмовій або усній формі. *Підсумковий контроль* засвоєння знань здійснюється у формі заліків.

XII. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

1. курс 1 СЕМЕСТР

№ модуля	№ теми, завдання	Форма звітності	Макс. кількість рейтингових балів
М 1	Тема 1 - Тема 4	<i>Опитування</i>	0–40
Загальна кількість балів за МОДУЛЬ 1		зарахування	0–40
М 2	Тема 5 –Тема 8	<i>Опитування</i>	0–30
			0–30
Загальна кількість балів за МОДУЛЬ 2		Зарахування	0–60
Загальна кількість балів за семестр		Залік	0–100

2. курс, 3 СЕМЕСТР

Тема	Форма звітності	Бали
1-4	Поточний контроль	0–35
5-10	Поточний контроль	0–35
	Підсумковий контроль	0–30
Всього балів		100

3. курс 5 СЕМЕСТР

№ модуля	№ теми, завдання	Форма звітності	Макс. кількість рейтингових балів
М 1	Тема 1 - Тема 7	<i>Опитування</i>	0–40
Загальна кількість балів за МОДУЛЬ 1		зарахування	0–40
М 2	Тема 8 –Тема 14	<i>Опитування</i>	0–30
			0–30
Загальна кількість балів за МОДУЛЬ 2		Зарахування	0–60
Загальна кількість балів за семестр		Залік	0–100

4. курс 7 СЕМЕСТР

Тема	Форма звітності	Бали
1-4	Поточний контроль	0–35
5-10	Поточний контроль	0–35
	Підсумковий контроль	0–30
Всього балів		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності за шкалою ХДАДМ	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
75–81	C	
64–74	D	задовільно
60–63	E	
35–59	EX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	E	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінки знань та умінь студентів

з дисципліни «Експертиза творів мистецтва»

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, **A** — за шкалою ECTS) отримує студент, який у повному обсязі опанував матеріал курсу, опанував додаткові матеріали за темами курсу. Зміг відповісти на додаткові питання. Вільно орієнтується у теоретичних і практичних питаннях з предмету навчання.

82–89 балів («добре» за національною шкалою, **B** — за шкалою ECTS) отримує студент, який у повному обсязі опанував матеріал курсу, але зробив декілька незначних помилок.

75–81 балів («добре» за національною шкалою, **C** — за шкалою ECTS) отримує студент, який у повному обсязі опанував матеріал курсу, але зробив значні помилки, має невеликі проблеми із формулюваннями.

64–74 балів («задовільно» за національною шкалою, **D** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не у повному обсязі опанував матеріал курсу, відповідь має значні недоліки, наявні проблеми із формулюваннями.

60–63 балів («задовільно» за національною шкалою, **E** — за шкалою ECTS) отримує студент, який у недостатньому обсязі опанував матеріал курсу, відповідь є неповною, містить значні недоліки, наявні значні проблеми із формулюваннями.

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, **FX** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із вивченням більшої частини тем курсу, має пропуски занять без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок під час відповіді, не пройшов один із рубіжних контролів.

1–34 балів («незадовільно» за національною шкалою, **F** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє базовими поняттями з основних тем курсу, не пройшов обидва рубіжні контролі.

ХІІІ. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Бідзіля, В.О. Методичні рекомендації на тему: Біоциди в реставраційній практиці /В.О. Бідзіля. – К.: Національний науково-дослідний центр України, 2003. – 64 с.
2. Вєдь М.В. Методичні рекомендації на тему: Дослідження мінеральних пігментів живопису методом мікрохімічного аналізу. - Х.: ХДАДМ, 2012. – 36с. 2012
3. Жернокльов К.В., Литвинюк Л.К. Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Експертиза творів мистецтв», для студентів освітньо-професійної програми "Реставрація та експертиза творів мистецтв" на тему Мікрохімічні дослідження білих пігментів. — Харків: ХДАДМ, 2021. – 25 с.
4. Віннікова О. І., Раєвська І. М. Методичні рекомендації на тему: Практикум з мікробіології для студентів 2 курсу денного відділення біологічного факультету. 4-те вид., доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 66 с.
5. Закон України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей” № 1068 – XІУ.
6. Мінухін В. В., Замазій Т. М., Коваленко Н. І. Методичні вказівки на тему: Патогенні гриби з дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія з мікробіологічною діагностикою» для студентів-бакалаврів II–IV курсу за спеціальністю «Лабораторна діагностика» – Харків : ХНМУ, 2016. – 76 с.
7. Ревенок Н.М. Навчальний посібник на тему: Експертиза творів декоративно-прикладного мистецтва з кераміки, порцеляни, скла. -К.:НАКККіМ, 2014.- 124с.
8. Методичні рекомендації кафедри РЕТМ розташовані у репозитарії ХДАДМ за посиланням: <https://www.ksada.org/repozytorij/kafedra-restavracziyi-ta-ekspertyzy-tvoriv-mystecztva/>

ХІV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Індутний В.В. Оцінка культурних цінностей. – К.: тов. “Аякс прінт”, 2008 – 608 с.

1. Коваль Е.З., Митківська Т.І. Мікологічне обстеження музейних пам'яток / Національний науково-дослідний реставраційний центр України. – Київ, 2014. – 240 с.
2. Долуда А. О., Пукліч О. С. Дослідження автентичності виробів з фарфору і фаянсу. Порцеляна. Харків: ГО «Асоціація дослідників фарфору та фаянсу», 2018. № 3. С. 90–98.
3. Долуда А. О., Пукліч О. С., Манжелій Т.С. Дослідження об'єктів живопису та творів із кераміки/ -Харків:ННЦ «ІСЕ ім.Засл. проф. М.С.Бокаріуса», 2021. – 128с.
4. Долуда, А. О. Судові мистецтвознавчі дослідження творів живопису А. О. Долуда. Тези доповіді на конф., присвяченій 95-річчю ХДАДМ. – Х. : ХДАДМ, 2016.– С. 31–35
5. Долуда, А.О. Судово-мистецтвознавча експертиза / А.О. Долуда // Матеріали Наукової конференції професорсько - викладацького складу ХДАДМ за підсумками роботи у 2006-2007 н. р., м. Харків, ХДАДМ, 16-19 травня 2007 р. – 3с.
6. Долуда, А.О. Судово-мистецтвознавча експертиза предметів нумізматики та фалеристики / А.О. Долуда // Актуальні питання судової експертизи та криміналістики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю створення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім.Засл.проф. М.С. Бокаріуса. Харків, листопад 2013 р. – Х.: Право, 2013, – 192 с.
7. Долуда А.О. Твори живопису як культурні цінності: ознаки і критерії./ Долуда А.О., Пукліч О.С., Манжелій Т.С. //Збірник III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика судової експертизи і криміналістики» 27 лютого 2020 р в Київському університеті права НАН України- Київ-Маріуполь, 2020. С. 102-106.
8. В'юник А.О. Українська графіка ХІ – початку ХХ ст./ А.О.В'юник.– К.:Мистецтво, 1994. – 328 с.
9. Касіян В. І. Мистецтво графіки / В. І. Касіян. – К.: Держвидав, 1960
10. Степовик Д.В. Українська графіка ХVІ – ХVІІІ століть/ Д.В. Степовик. –К.:Наукова думка. 1982. – 331 с.
11. Христенко В.С. Техніки авторського друку. Харків:Колорит, 2004. – 82 с.

XV. ІНФОРМАЦІЙНІ (ЕЛЕКТРОННІ) РЕСУРСИ

1. Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини /за ред. І. Прокопенко. – Київ :Саміт-книга, 2022. – 434 с.: іл. <https://reherit.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Metodychnyj-posibnyk-konservatsiya-2022-1.pdf>
2. Комунальний заклад «Центр консервації предметів археології». <https://archkyiv.org.ua/>
3. Національний науково-дослідний реставраційний центр України. <http://restorer.kiev.ua/>
4. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. <https://mcs.gov.ua>

5. Український державний інститут культурної спадщини. <https://www.spadshina.org.ua>
6. Український центр культурних досліджень. <https://uccs.org.ua/>